

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Manipulus curatorum

Guido <de Monte Rocherii>

[Straßburg], 9. Feb. 1489

Tractatus primus de sacramentis in generali

[urn:nbn:de:bsz:31-248607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-248607)

Divisio huius operis.

3 **S**z sacerdos q̄si sacer dux. **A**lebis doctores. ideo sz sacerdos
 4 q̄si sacra docēs. **S**acramētōrū mīstratores. 7 iō sz sacerdos q̄
 si sacra dās. Ergo p̄p̄t p̄mū debēt h̄re t̄m̄ de sciētia q̄ sciāt re-
 cte 7 dīstīcte legere 7 cōgrue p̄nūciare 7 accētūare: 7 ad minus
 grāmāticalit̄ intelligere ea q̄ in mīsse officio cōtinent. **P**ropt̄
 scōm debēt h̄re t̄m̄ de scīa q̄ sciāt numez sacramētōz: et que
 sit debita forma cuiuslibet sacramētī: 7 modū ea debite mī-
 strādī potissimē de sacramētīs q̄ ad eos spectāt. **P**ropter ter-
 ciū debēt h̄re tantū de scīa q̄ sciāt discernere iter leprā 7 leprā
 id ē int̄ p̄ctm̄ et p̄ctm̄. 7 iponere penitētias salutare. **P**ropt̄
 q̄rtū debēt h̄re t̄m̄ de scīa q̄ sciāt ad min⁹ pplm̄ sibi p̄missum
 ī articul̄ et alijs rudimēt̄s fidei īformare. **O**missio aut̄ p̄mo qz
 illud spectat ad grāmāticā et satis suppono qz dñi ep̄i nullum
 ad sacerdotij ordīnē pmoueāt nisi sufficiēt̄er fuerit ī grāmāti-
 calibz īformat⁹. **E**t qz de h̄ ageť qñ dīcet̄ de sac̄o eucharistie
 de alijs tribz ī hoc libello est agēdū. **Q**uē libellū volū vocari
 manipulū curatoz. eo qz sacerdot̄es potissimē curatī dñt̄ libel-
 lū istū h̄re p̄ māibz vt videāt ea q̄ circa officīū eoz sūt agēda.

Finit plogus

Divisio huius operis

Quidit̄ ergo opusculū hoc in tres partes. **I**n q̄rū pri-
 ma agit̄ de sacramētīs et his que p̄tinet̄ ad sacramēto-
 rū administratōem. **I**n scōda de penitētij̄s et his q̄ p̄ti-
 nēt̄ ad p̄fessionū audientīā 7 penitētīarū impositionē. **I**n ter-
 cia de articul̄ fidei et q̄ p̄tinent̄ ad pplī informatōez. **Q**uan-
 tū ad p̄mā p̄tē p̄mo videbunt̄ aliq̄ de sacramētīs ī generali.
Scōdo de q̄libz eoz ī speciali. **E**t p̄mo de sac̄o baptisimi.
Scōdo de sac̄o p̄firmatōis. **T**ercio de sacramēto eucharistie.
Quarto de sac̄o ordīs. **Q**uinto d̄ sacramēto extreme vnc̄tōis
Sexto de sacramēto matrimonij.

Tractatus primus de sacra

mentis in generali. Et habet tria capitula

De institutōe sacramētōrū

Capitulū primū

Tracta. I. prime partis

Quantū ad sacramen-
ta in generali p̄rio videndū ē de eorū instituti-
one. Sc̄do de eorū efficacia ⁊ virtute. Tercō
de eorū nūero et distinctōe. Sciendū est q̄p sa-
cramēta oīa noue leḡs fuerūt imediate istitu-
ta a christo. qd̄ pb̄at doctōres sic. Illi⁹ ē sac̄ra glicū⁹ leḡs insti-
tuere cui⁹ ē legē dare ⁊ d̄dere. s̄z christ⁹ fuit imediate d̄ditor: in-
stitutor ⁊ dator noue leḡs. vt diffuse pb̄at apl̄s i epl̄a ad Sa-
lathas: et habet i Isaiā dicēte. Dñs rex nr̄. dñs legifer nr̄. ip̄e
veniet ⁊ saluabit nos. Ergo ad solū christū p̄tinuit noue leḡis
sac̄ra istituere. Un̄ sac̄m̄ baptismi istituuit q̄a baptismū a Jo-
hāne in Jordane suscepit. Tūc eī vt dic̄ Beda: tactu sue mū-
dissime carnis vim regeneratiuā p̄tulit aq̄s. Lic̄z aut̄ tunc sa-
cramētū baptismi istituuerit: tñ null⁹ ad susceptōez baptismi
erat obligatus vsq̄ post resurrectōez. qñ in die ascēsiōis dixit
apl̄s. Eūtes docete oēs gētes baptizātes eos in noīe p̄ris ⁊
filij et sp̄s sc̄i Mat̄h. vl̄ti. ⁊ Mar. vl̄. Eūtes in mūdū vni-
uersūz p̄dicare euāgelijū om̄i creature. q̄ crediderit et baptiza-
tus fuerit sal⁹ erit. q̄ vero nō crediderit cōdemnabit̄. Sa-
cramētū aut̄ cōfirmatōis istituuit qñ i posuit man⁹ sup̄ capita
puuloz: et apl̄s phibētibz dixit. Sinite puulos veire ad me
Lic̄z aliq̄ doctōres dicāt q̄ sac̄m̄ cōfirmatōis istituuit i die p̄-
thecostes qñ misit visibibz sp̄m̄ sc̄m̄ sup̄ apl̄os. p̄mū tñ repu-
to veri⁹. Sacramētū aut̄ eucharistie istituuit in die cene qñ
post comestōez agni pascal̄ panē ⁊ vinū in suū corp⁹ ⁊ sangui-
nē sua ineffabili p̄tate p̄uertit dicēs. Accipite ⁊ comedite h̄ est
corp⁹ meū. Et sup̄ calice dixit. Bibite ex h̄ oēs. h̄ ē calix s̄c̄-
guis mei. Sac̄m̄ aut̄ penitētie istituuit qñ exordijū sue salu-
berrime p̄dicatōis assumpsit dicēs. Penitētiā agite appropi-
q̄bit enī regnū celoz. Q̄ aut̄ essent p̄ctā sacerdotibz p̄fitenda
figuratiue istituuit. qñ decē leprosz ab eo mūdatis p̄cepit dicēs
Luc. xvij. Ite oīdite vos sacerdotibz. Lic̄z enī teste p̄pheta
Ezech. xvij. q̄ dic̄ i p̄sona dei. Quacūq̄ hora i gemuerit pec-
cator oīm iniquitatū ei⁹ n̄ recordabor. Lic̄z p̄ctā in p̄ritōe di-

Ex. 77. d.

Act. 3
11. 1
Baptis.

2
Cōfirmatō.
Mat. 19. 6

3
Eucharistia

4
Penitētia
117. 4

De sacramētis in generali. 3

mittant: tñ pctā sunt nihilomin⁹ sacerdotib⁹ p̄fite da si possi-
bilitas occurrat. Sac̄m̄ ord̄is instituit qñ i die cene postq̄
cōdicauit ap̄los dixitq̄ eis. **H** facite i meā p̄mēoratōez. Tūc ei
fm̄ doc. oēs ap̄los i p̄bitos ord̄iauit. Sac̄m̄ ho ord̄is chri-
stus instituit septupl̄ fm̄ q̄ septē sunt ord̄ies. q̄ttuor nō sūt sa-
cri z m̄iores. vt hostiariat⁹. lectorat⁹. exorcistat⁹ z acolitatus.
Et tres sacri z maiores. vt subdyaconat⁹: dyaconat⁹: z p̄bi-
terat⁹. q̄ oēs dicūt vnū sac̄m̄. qz ad vnū pura p̄bitatū p̄nci-
palit̄ ord̄iant. Ord̄inē hostiariat⁹ instituit qñ fecit flagellū de
funiculi: et eiecit de tēplo v̄dētes z emētes. Ord̄inē lectorat⁹
instituit qñ legēdo v̄ba Isaie p̄dicauit dicēs. **S**p̄s dñi sup
me: eo q̄ v̄nerit me. paup̄ib⁹ euangelizare misit me zc. Ord̄i-
nē exorcistat⁹ instituit qñ demōes ab hoib⁹ obsessis eijci p̄cepit.
Ord̄inē acolitat⁹ instituit qñ p̄dicādo dixit. **E**go sum lux mū-
di. Ord̄inē aut̄ subdyaconat⁹ instituit qñ p̄ cenā pedes disci-
pulozū suozū lauit. Ord̄inē dyaconat⁹ velut leuita vigilare
inonuit. Ord̄inē p̄biterat⁹ instituit qñ discipulis suis corpus
z sanguinē p̄buit sumendū dicēs. **H**ec q̄tiēs fecerit i mei me-
morā faciāt. **D**ñs p̄zi corp⁹ z sāguinē suū i ara cruci semet
ip̄m hostiā obtulit zc. **S**ac̄m̄ aut̄ extreme v̄ictōis institu-
it qñ ap̄los misit v̄ngere infirmos et sanare. **U**n̄ illd̄ qd̄ dicit̄
aliq̄ doctores. s. q. b. **J**aco. instituit istd̄ sac̄m̄ qñ dixit i canōi-
ca sua. **I**nfirmat̄ q̄s d̄ vob̄ iducat p̄bitos eccl̄ie z orēt sup̄ eū
v̄ngēt̄ eū oleo i noīe dñi. **S**alua eoz̄ reuerētia n̄ r̄puto v̄ez
p̄pt̄ rōez i p̄ncipio h⁹ capli dictā. **C**redo enī q̄ illd̄ dictū b̄i
Jaco. n̄ fuit institutio sacri s̄z pmulgaro. **U**n̄ be. **J**aco. n̄ fuit
institutor h⁹ sacri s̄z solū pmulgaro. **D**e sac̄o aut̄ m̄rimoniū
qñ fuerit institutū z v̄ez fuerit institutū a x̄po icarnato ē dubiū
cū m̄rimoniū fuerit institutū i statu inocētie. z fuit i tpe qd̄ fuit
añ icarnatōez sic et post icarnatōez. **E**t iō ad h̄mōi dubita-
tōis solutōem sc̄d̄ū est: q̄ matrimoniū p̄t trib⁹ modis p̄side-
rari. **U**no mō. put̄ est officii nature. **A**lio modo. put̄ est reme-
diū carnalis cōcupiscētie. **T**ercio modo. put̄ est signū alicui⁹
ret̄. s. p̄iūctōis christi z eccl̄ie. quā significat p̄iūctio animo-
rū viri z vxoris. et coniūctōnis nature humane et diuine in

ordinis

*Jan 2
lu 4 8
Eph 6 1 a*

*Jac 1 10
Luc 10 1
ibid 10 1
ap̄t̄ 10 1 a
Gal 3 2
1 10 5*

*6
Exp̄t̄
112-6-6*

*7
m̄rimoniū*

Tracta. I. prime partis.

psona filij dei: quā significat coniunctio corporū. **Primum** pmo et secundo modis consideratū nō ē sacram. put hic loquimur de matrimonio sacramento. **Tercio** modo consideratū est matrimonium sacram. et sic fuit institutū a christo quā in utero virginis voluit nram naturā diuine nature vnire in vnitatē sui suppositi seu psonae. quā vniōne significat matrimonium. **Sic** enī in actu matrimoniali vir et vxor sūt duo in carne vna. sic due nae. s. hūana et diuina sūt in psona vna vicijs in psona filij. **Et** istud sufficiat de institutioe sacroꝝ

De efficacia et virtute sacroꝝ in generali. Cap. II.

Officacia et virtute sacroꝝ sciendū est qd virtus sacroꝝ in generalisq; postea dicet de virtute cuiuslibet in specialibus consistit in duobus. s. in auferendo culpā et conferendo gratiā. **Omne** enī sacram. noue legis nisi sit obex. i. impedimētū ex parte recipientis auferit culpā si inuenit eam et conferit vel auget gratiā. **Et** per hoc differūt sacramēta noue legis a sacramētis antiq̄ legis qd sacra veteris legis sacro circūcisiois excepto cōtū erat ex parte operis operati nullā virtutē habebāt quātū ad ablutioes culpe et collatioem grē. s. totā virtutē et efficaciam habebāt ex parte operis operantis. **Sacra** autē noue legis nō solū habēt efficaciam ex parte operis operati. imo etiā ex parte operis operantis. **Primo** operans vocat deuotio suscipiens sacram. **Secundo** operatū vocat opus exercitātū circa sacra. **Sic** opus operatū in baptismo ē aspicio vel imersio aq̄ et platio vborū. **Et** qd sacra noue legis quātū ē ex parte operis operantis conferunt gratiā et sint causa grē: partim per diffinitioes sacri positā a magistro sententiarū in quarto libro. di. i. q. tal. ē. **Sacram** ē inuisibilis grē visibilis forma. vt eius similitudinē gerat et causa existat. **Quia** autē sit grē causa sine qua nō aut propter quā indigeret studio maioris considerationis q̄ pertinet ad p̄sens opusculū. et ideo relinquo. **Est** et alia virtus sacramentozū noue legis. qd quidam eoz impmūt characterē in suscipiētibz ea. sicut baptismus confirmatio et ordo. **Et** est character quidam potestas specialis per quam suscipiens sacram potest aliqd facere vel recipere. qd nō poterat ant. **Sicut** baptizatus potest recipere alia sacra ecclesie: qd nō potest facere nō baptizatus. **Et** ordinatus potest exercere officium sui ordinis qd nō potest facere nō ordinatus. **Et** confirmatus tenetur audacter

Omne sacramentum autem est virtus

Definitio sacramentorum

Virtus sacramentorum

De sacramētis i generali.

4

confiteri fide christi tpe psecutōis fidei .ad quod nō tenet nō cōfirmatus nisi forte in spēali indzret de fide. Alia aut sacra scz eucharistia: extrema vinctio z m̄imonū nō impmūt caractere: et p̄nt multoties iterari. Sic hō p̄t multoties cōicare z multoties cōfiteri z mltoties inungi. z mortua vna vxore cū alia p̄here. Sed sacra q̄ impmūt caractere nō p̄nt nec debent iterari. Sic null⁹ dz bis baptizari vl p̄firmari. vl eodē ordie ordiari. Et est rō. qz h̄t⁹ eoz sp̄ manz. s. caractere q̄ ē indelibil. Et istud sufficiat de v̄tute z efficacā sacramētoꝝ in generali.

Capitulū III. De numero sacramētoꝝ

Quantū aut ad numez sacramētoꝝ sciēdū est q̄ septē sunt sacramēta. s. bap̄tismus. cōfirmatio: eucharistia penitētia: extrema vinctio: ordo z m̄imonū. *Septem sunt sacra.* Distinctio z sufficientia hoz sacramētoꝝ dat a q̄busdā doctoribz tal. Sicut est in vita corpali. sic suo mō debet esse in vita spūali. In vita aut corpali sic videm⁹ q̄ p̄mo generat hō. sc̄do auget. t̄cio nutrit. q̄to venit ad tantā p̄fectōem v̄tutis q̄ p̄t sibi siles generare. z sic gen⁹ humanū multiplicat. Et qz sanitas homis pōt impediri p̄ infirmitatē. ideo homo indiget medicina duplici. vna p̄tra infirmitatē. alia p̄ reliq̄as infirmitatis. Et sicut i vita corpali q̄nqz sunt necessaria. s. generatio augnētū nutrimentū multiplicatio z medicina. sic i vita spūali q̄lis est vita fideliz viuētū in fide et vnitate ecclie sunt q̄nqz necessaria. s. spūalis generatio q̄ fit i bap̄tismo p̄ quā hō regenerat christo. Spirituale augmentū qd̄ fit in cōfirmatōe in q̄ grā bap̄tismal augetur. Spirituale nutrimentū qd̄ dat in eucharistia que est cibus spūalis anime. Et quia fideles indigēt multiplicari spiritaliter z corporaliter. q̄ntum ad multiplicatōez spūalem accipiūt sacramētū ordinis. p̄ qd̄ m̄istri ecclie multiplicant. Quā tū ad multiplicatōez corpale accipiūt sacramētū m̄imonū qd̄ ordinat ad multiplicatōem fidelū. Spūalis medicina ē sacramētū penitētie p̄ spūalem infirmitatē q̄ est pctm̄. Contra reliq̄as peccatoꝝ est extrema vinctio. Et sic patz numerus et sufficientia septē sacramētoꝝ. Et ista sufficiat de sacramētis in generali.

Septem sunt sacra.

Corporale nutrimentū

Spirituale